

אב תשע"ט, אוגוסט 2019

לכבוד :

מנהלי בתי הספר העל יסודיים
רכזי מקצוע אזרחות בבתי הספר
מורות ומורים לאזרחות

חוזר מפמ"ר באזרחות תש"ף-1

שלום רב,

לפניכם חוזר מפמ"ר/1 תש"ף המפרט ומאחד את כלל ההנחיות הקיימות לשנת לימודים זו ואת העדכונים .
לרשותכם צוות הדרכה רחב הנותן מענה מקצועי בסוגיות שונות. כל מורה מתבקש/ת להכיר את מדריך/מדריכת בית הספר
ולעמוד עמו/עמה בקשר. [צוות ההדרכה העומד לרשותכם](#)

כל המידע הרשמי מועבר ע"י הפיקוח על הוראת האזרחות באמצעות חוזרי מפמ"ר ומפורסם גם [באתר הרשמי של הפיקוח](#),
ורק הם המחייבים והעדכניים. באחריות המורה לעקוב אחר העדכונים באתר.

הבחירות לכנסת ה- 22 יתקיימו כשבועיים וחצי לאחר פתיחת שנת הלימודים. חשוב כי בכל הכיתות יועברו מערכי שיעור
הדנים ומסבירים את תהליך הבחירות וחשיבותן. לרשותכם מאגר רב של תכנים להוראת הנושא [באתר של המטה לחינוך](#)
[אזרחי וחיים משותפים](#).

אנו מאחלים לכולכם ברכה והצלחה בעבודתכם

בהערכה רבה,

עינת אוחיון

מפמ"ר אזרחות

בלחה גליקסברג

חמדאן

האדי

גינאן דניאל

ומפ"א

מפמ"ר היסטוריה

מוביל המגזר הדרוזי

מובילת המגזר הערבי והבדואי

אזרחות בחמ"ד

העתקים :

ד"ר מירי שליסל, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית.

גב' דליה פניג, מ"מ יו"ר המזכירות הפדגוגית ומנהלת אגף א' לפיתוח פדגוגי

ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מנהל החמ"ד

מנהלי המחוזות

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
אשכול חברה ורוח - عنقود المجتمع والانسان
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

מפקחי המחוזות

מחמ"דים

מר עבדאללה חטיב, מנהל אגף החינוך לערבים

גב' איה חיראדין, הממונה על החינוך הדרוזי

ד"ר מוחמד אלהיב, הממונה על החינוך הבדואי

גב' אלירז קראוס, מנהלת אגף חברה ורוח המזכירות הפדגוגית

גב' דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך עי"ס

מר דויד גל, מנהל אגף הבחינות

4	תוכנית הלימודים .....
4	א. הוראת אזרחות בחטיבת הביניים .....
4	ב. הוראת אזרחות בחטיבה העליונה .....
4	נושאי ליבה ואשכולות בחירה להיבחנות חיצוניות .....
4	א. נושאים מחייבים .....
6	ב. בחינת הבגרות - טבלת סמלי שאלון בחינת הבגרות .....
8	ג. הנחיות לבחינות מותאמות .....
10	ד. הנחיות לביצוע בחינות בעל-פה לתלמידים בעלי לקויות למידה .....
10	ה. הנחיות להגשת בקשה לבחינה בית-ספרית במקרים חריגים .....
10	ו. הנחיות להגשת בקשה לבחינה בית-ספרית במקרים של כבדי שמיעה .....
11	ז. בחינות לאקסטרנים ולנבחני משנה .....
11	הערכה חלופית- מטלת ביצוע .....
11	עולים חדשים .....
12	תוכנית תמ"ר (תוכניות ממירות בגרות) באזרחות .....
14	הרחבה/ הגבר 5 יח"ל באזרחות .....
14	פיתוח מקצועי .....
14	א. רישיון הוראה .....
15	ב. פיתוח מקצועי - השתלמויות .....

תוכנית הלימודים

תוכנית הלימודים באזרחות היא תוכנית משותפת למערכת החינוך על מגזריה: הממלכתית, הממלכתית-דתית, הערבי והדרוזי. התוכנית מבוססת על הכרת השיטה הדמוקרטית והמשטר בישראל, הדגשת אופייה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, היכרות עם המשותף לכל מרכיבי החברה הישראלית והכרה בייחודן של הקבוצות החברתיות השונות.

א. הוראת אזרחות בחטיבת הביניים

תוכנית הלימודים בחטיבת הביניים בנויה משני חלקים:

1. נושאי ליבה - מומלץ להקדיש 42 שעות הוראה.

2. יחידות העמקה - מומלץ להקדיש 18 שעות הוראה.

בחירת הנושאים של יחידת העמקה היא על פי שיקול הדעת של המורים, בהתאם להרכב של תלמידי חטיבת הביניים ובהתאמה למאפייני בית הספר.

ההמלצה המרכזית היא ליצור בכיתה ט' למידה מבוססת התנסות, כזו שתהיה רלוונטית לחיי התלמידים, אקטואלית ומעודדת למעורבות חברתית-אזרחית.

ספרי הלימוד המאושרים בחטי"ב

לשאלות ולסיוע ניתן לפנות למדריכה הארצית לחטיבות הביניים עינת דן einatdan5@gmail.com

ב. הוראת אזרחות בחטיבה העליונה

תוכנית הלימודים המותאמת לחטי"ע כוללת שלושה מרכיבים: *

1. נושאי ליבה ואשכולות בחירה להיבחנות חיצונית.

2. נושאים (צבועים בירוק) להרחבה ולהעמקה הנעשית על פי שיקול הדעת של המורים ובהתאם למאפייני בית-הספר.

3. מטלת ביצוע להערכה בית-ספרית.

ספרי הלימוד המאושרים לחטיבה עליונה

נושאי ליבה ואשכולות בחירה להיבחנות חיצונית

א. נושאים מחייבים

נושאי הלימוד המחייבים להיבחנות הם על פי מסמך ההלימה של תוכנית הלימודים המעודכנת תשע"א, אשר מפורטים בכלי העזר

אנו מבקשים להדגיש בהוראת האזרחות את חשיבותה של למידה מכוונת הבנה. תהליכי הוראה-למידה-הערכה באזרחות מתבססים על עקרונות תוכנית הלימודים ומטרותיה (תשס"ב 2002 ועדכון תשע"א 2011), ביניהן: הבנה ויישום של מושגי היסוד בהקשרים שונים; הבנת מורכבותה של המערכת הפוליטית והחברתית בישראל; יכולת ניתוח מקורות ועיבוד מידע

(זיהוי, מיון, השוואה, ניתוח, מציאת הקשרים); יכולת הבחנה בין עובדות ודעות; נקיטת עמדות בנושאים שונים וניסוחן בתוך דיון, ועוד.

בחלקים רבים בבחינת הבגרות נדרשים התלמידים לזהות מושגים ולהציגם, זאת תוך כדי הבנת המושגים והפגנת יכולת ליישם באירועים שונים. התלמידים יוכלו להסביר ולהציג את המושגים ואת רכיביהם על פי המופיע בספרי הלימוד ולא להסתפק במופיע **במחווה המושגים** קישור מהענן. כמו כן, התלמיד יוכל להשתמש במילים נרדפות ובלשונו, זאת בתנאי שיציג את המושג ואת רכיביו כנדרש.

ניתן לראות הפניות **למספרי עמודים בספרי הלימוד** המציינים את מושגי המחווה ומסבירים אותם.

שימו לב! צרפנו מד"לים (מדריך למורה) במספר נושאים: עמדות/חלומות; שלטון החוק; תפיסות דמוקרטיות ומהפכה חוקתית. מטרת המד"לים היא להבהיר ולסייע בתכנון ההוראה בנושאים המצויים בתוכנית הלימודים ובספרי הלימוד שהם המחייבים, וכן להביא חומרים אקטואליים ומעודכנים. המד"לים נכתבו בנושאים מתוך תוכנית הלימודים, שהניסיון בשטח הראה שיש בהם צורך פדגוגי בהסבר רחב יותר, זאת כדי לאפשר הוראה-למידה-הערכה בהתאם לעקרונות התוכנית כפי שפורטה לעיל.

כמו כן, נוסף מד"ל בנושא חוק יסוד: ישראל - מדינת הלאום של העם היהודי, אשר אינו מופיע בספרי הלימוד אך מחייב אותנו כמורים לאזרחות ללמדו כאחד מחוקי היסוד.

כל החומרים המופיעים במד"לים המצורפים לחוזר זה, יהיו מחייבים לבחינת הבגרות **החל מקיץ תש"ף**. בכל מד"ל הבאנו מספר שאלות לדוגמא מבחינות הבגרות אך חשוב להבהיר כי הנושאים יכולים להופיע בכל אחד מחלקי הבחינה.

הנחיות מפורטות נוספות ולמידת עומק של הנושאים יועברו בהשתלמויות המורים במרכזי הפסגה שיפורסמו באתר מפמ"ר אזרחות, וכן במד"לים המפורסמים בחוזר זה.

להלן המד"לים - מדריך למורה-

1. עקרון שלטון החוק – **קישור**
2. תפיסות דמוקרטיות- **קישור**
3. עמדות /חלומות- **קישור**
4. מהפכה חוקתית- **קישור**
5. חוק יסוד: ישראל- מדינת הלאום של העם היהודי - **קישור**

לתשומת לבכם - אם יש תכנים מחייבים לבחינה החיצונית אשר אינם מופיעים או אינם מעודכנים בספר הלימוד בו הנכם משתמשים, יש להשלימם מתוך פרסומי הפיקוח הנמצאים באתר המפמ"ר ולהביאם לידיעת התלמידים.

ב. בחינת הבגרות - טבלת סמלי שאלון בחינת הבגרות

שם השאלון	סמל שאלון
סמל שאלון ראשי	34280
בחינה ראשית - חיצונית 80% (אינטרנים, נבחני משנה, אקסטרנים)	34281
בחינת השלמה לאקסטרנים ונבחני משנה 20%	34282
מטלת ביצוע- מטלה פנימית לאינטרנים ועולים חדשים 20%	34283
בחינת עולים - חיצונית 80% (אינטרנים, נבחני משנה, אקסטרנים)	34284
בחינת השלמה לאקסטרנים ונבחני משנה עולים 20%	34272
יחידות ההגבר - בחינת מפמ"ר 70% חברה וכלכלה + דת ומדינה/החברה הערבית והדרוזית	34381
יחידות ההגבר - יחידת מיזם 30%	34383
יחידות ההגבר - בחינת השלמה לאקסטרנים ונבחני משנה 30%	34382

בחינת הבגרות החיצונית 80% - סמל שאלון 34281

חורף תש"ף:

מבנה הבחינה זהה למבנה הבחינה בשנה הקודמת, כלומר:
 על התלמיד לענות על סה"כ 9 שאלות מתוך 21 שאלות, על פי המבנה הבא:

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2

פרק שני (40 נקודות):

ענה על שלוש שאלות מן השאלות 3-7 (לכל שאלה 9 נקודות)

ועל אחת משאלות האשכולות 8-12 (לשאלה – 13 נקודות)

פרק שלישי (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 13 - 15 (לכל שאלה 12 נקודות)

פרק רביעי (22 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 16-19 ועל אחת מן השאלות 20-21 (לכל שאלה -11 נקודות)

16. שאלת רצף עמדות דתי
17. שאלת רצף עמדות לאומי
18. שאלת אירוע (צד אחד)
19. שאלת אירוע (צד אחד)
20. שאלת עמדה
21. שאלת עמדה

החל מקיץ תש"ף:

דגם מבנה הבחינה

על התלמיד לענות על סה"כ 9 שאלות מתוך 20 שאלות על פי המבנה הבא :

פרק ראשון (14 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2

פרק שני (40 נקודות):

ענה על שלוש שאלות מן השאלות 3-7 (לכל שאלה 9 נקודות)

ועל אחת משאלות האשכולות 8-12 (לשאלה – 13 נקודות).

לתשומת לבכם! תוכן שאלת האשכולות נשאר כשהיה אך נוסח השאלה יוצג בצורה שתהיה ברורה יותר לתלמידים.

השאלה תנוסח :

הצג את המושג/ עיקרון/ התפיסה וכו'

הצג את המושג/ עיקרון/ תפיסה וכו'

הסבר כיצד המושג... בא לידי ביטוי ב...

דוגמאות לשאלות אשכול על פי הדגם החדש

פרק שלישי (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 13 - 15 (לכל שאלה 12 נקודות)

פרק רביעי (22 נקודות)

שימו לב! בפרק זה יחול שינוי -

החל מקיץ תש"ף נושא החלומות/רצפים יוכל להופיע בכל אחד מפרקי הבחינה. לכן בפרק הרביעי של הבחינה יופיעו חמש שאלות במקום שש שאלות (על התלמיד לענות על שאלת אירוע חד צדדי אחת ועל שאלת עמדה אחת).

ענה על אחת מן השאלות 16-18 ועל אחת מן השאלות 19-20 (לכל שאלה -11 נקודות)

16. שאלת אירוע (צד אחד)
17. שאלת אירוע (צד אחד)

18. שאלת אירוע (צד אחד)

19. שאלת עמדה

20. שאלת עמדה

להמלצות ולהנחיות כיצד לענות על הבחינה

ג. הנחיות לבחינות מותאמות

להתאמות באתר מפמ"ר

בחינה מותאמת עבור שאלון 34281 80%

בחינה מותאמת		בחינה רגילה		
לכל הניקוד שאלה	מספר השאלות עליהן צריך התלמיד לענות	ניקוד לכל שאלה	מספר השאלות עליהן צריך התלמיד לענות	פרק בבחינה
10 נק' לכל סעיף – סה"כ 20 נק'	שני סעיפים מתוך שתי השאלות (ניתן לבחור סעיף מכל שאלה)	7 נק' לכל סעיף – סה"כ 14 נק'	שאלה אחת (את שני הסעיפים) מתוך שתי שאלות	פרק ראשון
13 נק' לכל שאלה	שתי שאלות מתוך חמש שאלות	9 נק' לכל שאלה	שלוש שאלות מתוך חמש שאלות	פרק שני – שאלות ידע קצרות
13 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך חמש שאלות	13 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך חמש שאלות	פרק שני – שאלת אשכול
13 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך שלוש שאלות	12 נק' לכל שאלה	שתי שאלות מתוך שלוש שאלות	פרק שלישי – קטע אנסין
13 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך ארבע שאלות. החל מקיץ תש"ף – שאלה אחת מתוך שלוש שאלות	11 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך ארבע שאלות. החל מקיץ תש"ף – שאלה אחת מתוך שלוש שאלות	פרק רביעי – שאלות אירוע קצרות
13 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך שתי שאלות	11 נק' לשאלה	שאלה אחת מתוך שתי שאלות	פרק רביעי – שאלת עמדה
98 נק' + 2 נקודות בונוס = 100 נק'	שבע שאלות	100 נק'	תשע שאלות	סך הכל

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 אשכול חברה ורוח - عنقود المجتمع والانسان
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

בחינה מותאמת עבור יחידות ההגבר - שאלון 34381

בחינה מותאמת		בחינה רגילה		
הניקוד לכל שאלה	מספר השאלות עליהן צריך התלמיד לענות	ניקוד לכל שאלה	מספר השאלות עליהן צריך התלמיד לענות	פרק בבחינה
20 נק' לכל שאלה – סה"כ 40 נק'	שאלת חובה ושאלת בחירה נוספת, מתוך שתי שאלות. סה"כ, שתי שאלות מתוך שלוש שאלות	שאלת חובה – 20 נק' שאלת בחירה – 15 נק' סה"כ 35 נק'	שאלת חובה ושאלת בחירה נוספת, מתוך שתי שאלות. סה"כ, שתי שאלות מתוך שלוש שאלות	פרק ראשון
20 נק' לכל שאלה - סה"כ 60 נק'	שלוש שאלות מתוך שאלות *יש בחירה בין שני קטעי המקור	10 נק' לכל שאלה ועוד 15 נק' לשאלת העמדה – סה"כ 35 נק'	שלוש שאלות מתוך שאלות *יש בחירה בין שני קטעי המקור	פרק שני
	לא עונה	15 נק' לכל שאלה – סה"כ 30 נק'	שתי שאלות מתוך ארבע שאלות	פרק שלישי
100 נק'	חמש שאלות	100 נק'	שבע שאלות	סך הכל

בחינה מותאמת עבור יחידות ההגבר - שאלון 34382 (אקסטרנים ונבחני משנה)

בחינה מותאמת		בחינה רגילה		
הניקוד לכל שאלה	מספר השאלות עליהן צריך התלמיד לענות	ניקוד לכל שאלה	מספר השאלות עליהן צריך התלמיד לענות	פרק בבחינה
סעיף א' – 10 נק' סעיף ב' – 15 נק' – סה"כ 25 נק'	שאלת חובה (יש לענות על שני הסעיפים)	סעיף א' 10 נק' סעיף ב' 20 נק' - סך הכל 30 נק'	שאלת חובה (יש לענות על שני הסעיפים)	חלק א'
25 נק' לכל שאלה - סה"כ 50 נק'	שתי שאלות מתוך שלוש שאלות	20 נק' לכל שאלה - סה"כ 40 נק'	שתי שאלות מתוך שלוש שאלות	חלק ב'

הפיקוח על הוראת האזרחות, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
 רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603599, פקס 02-5603580

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
 המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
 אשכול חברה ורוח - عنقود المجتمع والانسان
 הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

חלק ג'	שתי שאלות מתוך ארבע שאלות	15 נק' לכל שאלה – סה"כ 30 נק'	שאלה אחת מתוך ארבע שאלות	25 נק'
סך הכל	חמש שאלות	100 נק'	ארבע שאלות	100 נק'

חשוב לדעת:

אם תלמיד מוותר על הזכות לבחינה מותאמת, חובה להוריד את המדבקה של "מבחן מותאם" ממחברתו של התלמיד, לשלוח את המחברת כמחברת רגילה לכל דבר ולהכניס אותה לחבילת המחברות הרגילות.

ד. הנחיות לביצוע בחינות בעל-פה לתלמידים בעלי לקויות למידה

תלמידים בעלי לקויות למידה, שוועדת ההתאמות אישרה להם להיבחן בעל-פה, ייבחנו על ידי מורי האזרחות בבית הספר. שיבוץ המורים יעשה בפיקוח ובאחריות מנהלי בתי הספר.

המלצת הפיקוח היא שמורה המעוניין לשמש כבחן בע"פ באזרחות יעמוד בשני תנאים:

א. המורה הגישה/ה לבחינות בגרות באזרחות לפחות 3 פעמים במרוצת 5 השנים האחרונות.

ב. למורה יש אישור על השתתפות בהשתלמות שנתית מהמפמ"ר – אחת לשנתיים.

המורה הבוחן, אשר יבחן את התלמיד בבחינה בעל-פה, לא יהיה המורה המלמד והציון השנתי לא יהיה ידוע לבוחן בעת ביצוע הבחינה.

מורה לא יוכל לבחון בע"פ יותר מחמישה תלמידים באותו מועד.

הנבחן יענה בכתב (בראשי פרקים) את התשובות לשאלות עליהן הוא בחר לענות. (הנחיות אלה אינן חלות על נבחן בעל לקות ראייה או לקות אחרת אשר בעטיין אינו יכול לכתוב תשובות במחברת נבחנים).

המורה הבוחן יכתוב במחברת הבחינה את התשובות שענה הנבחן בע"פ. בהערכתו ישקלל המורה הבוחן את ציון הבחינה עפ"י התשובות שנכתבו, ועל-פי ההבהרות שנוספו בעת הבחינה בע"פ.

המחברות יישמרו בבית הספר.

הציונים ידווחו על גבי טופס המיועד לנבחנים בעלי לקויות למידה.

לכל שאלה יש לכתוב בעמודה המתאימה את הציון באחוזים. לדוגמא: תלמיד ענה על שאלה מספר 2 סעיף א' באופן מושלם, וקיבל 100% - 7 נקודות. בטופס יש לכתוב 100. בסעיף השני לא ידע לקשר. לכן יש להפחית את החלק היחסי - 20%. (הציון באחוזים יהיה 80% והציון במספרים הוא 5.6) - בטופס יש לרשום 2 ב' - 80.

בתחתית הטופס אין למלא את הציון הסופי - ציון זה מחושב ע"י המרב"ד.

בתום ביצוע הבחינה על המורה הבוחן להשלים את פרטיו האישיים בצדו השני של טופס הציונים לצורך ביצוע תשלום.

ה. הנחיות להגשת בקשה לבחינה בית-ספרית במקרים חריגים.

ו. הנחיות להגשת בקשה לבחינה בית-ספרית במקרים של כבדי שמיעה.

*המדריכה האחראית בתחום מהמגזר היהודי: גב' איריס אלטרגוט

כתובת מייל : irisgot1@gmail.com : טלפון : 050912130

*המדריך האחראי בתחום מהמגזר הערבי : מר עאהד אבוריא

כתובת מייל : ahad_1976@hotmail.com : טלפון : 0547508395

2. בחינות לאקסטרנים ולנבחני משנה

תלמידים אקסטרנים ונבחני משנה נדרשים לגשת לשתי בחינות חיצוניות :

1. בחינה הזוהר לבחינה של התלמידים האינטרנים, שמשקלה הוא 80% - סמל השאלון 34281.

2. בחינה חיצונית נוספת, שמשקלה הוא 20% - סמל השאלון 34282

הערה - נבחני משנה אשר יש להם את אחד מרכיבי הציון מהעבר (מבחן 80% או מטלת ביצוע), יידרשו להשלים רק את החלק החסר ו/או לחזור רק על הרכיב שאותו הם רוצים לשפר.

הערכה חלופית- מטלת ביצוע

מטלת הביצוע מהווה הערכה חלופית בית-ספרית בהיקף של 20% (סמל שאלון 34283).

ניתן לבנות מטלת ביצוע על כל אחד מהנושאים בתוכנית הלימודים, בתנאי שעומדים בארבע דרישות הסף המפורטות באתר המפמ"ר. מטלת הביצוע מבוססת על יסודות המקצוע, ולכן ניתן להוביל תלמידים לכתיבת מטלת ביצוע החל מאמצע השנה הראשונה להוראת אזרחות לבגרות.

מטלת הביצוע באזרחות היא הזדמנות מיוחדת ללמידה משמעותית. ה"אני מאמין" החינוכי-ערכי, שעל פיו נבנתה מטלת הביצוע, רואה במטלה כלי שיעזור לתלמידים להבין את תפקידם כאזרחים במדינה ובחברה.

בקרה : בתי הספר שיעלו במדגם הבקרה יקבלו על כך הודעה למייל עד יום א', ב' באייר תש"ף, 26.4.20. בהודעה זו יינתנו הוראות מפורטות על תהליך הבקרה.

תזכורת - הדיווח על ציוני מטלות הביצוע יהיה באמצעות שימוש באפליקציה. המורה יקבל הודעה עם קישור לטלפון הנייד, זאת רק לאחר שרכזו הבגרויות הזין ושייך במערכת השילובית את התלמידים למורים.

לשאלות ולסיוע ניתן לפנות למדריכה הארצית בנושא מטלות הביצוע, עפרה כדורי ofralez@walla.co.il

עולים חדשים

הנחיות לבחינת העולים החדשים ולמטלת הביצוע שלהם נמצאות [באתר מפמ"ר](#).

תלמיד שהוא עולה חדש, יכול לבחור להגיש מטלת ביצוע המיועדת לכלל התלמידים או [מטלת ביצוע המיועדת לעולים חדשים](#).

לתשומת לבכם : תלמידים עולים חדשים, שבחורים לגשת לתוכנית הרגילה, חייבים להגיש מטלת ביצוע. תלמידים אלו זכאים לקבל את נקודות הבונוס בבחינה בלבד בהתאם למפורט בחוזר מנכ"ל. כתיבת מטלת הביצוע אינה מזכה את התלמיד בנקודות בונוס נוספות.

ספרי הלימוד :

אזרחות – האתגר / ניסן נווה/ הוצאת מט"ח.

עד להוצאת חומרי הוראה מלאים ומתאימים נוספו בבחינת העולים מספר הפניות לספר הלימוד להיות אזרחים בישראל – במדינה יהודית ודמוקרטית/ ורדה אשכנזי, בלהה אלפרסון, תמיר דובי, דנה שטרקמן, משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית תשע"ו.

ההפניות מופיעות [בכלי העזר לעולים החדשים](#).

בחינה מותאמת לעולים חדשים (אינטרניס ואקסטרניס)

בבחינת הברגרות שני חלקים:

חלק א': על התלמיד לענות על שתי שאלות מתוך שלוש שאלות (כמו שאר התלמידים) עם זאת, על התלמיד לענות רק על שני סעיפים מתוך שלושה סעיפים בכל שאלה. הניקוד לכל שאלה הוא: 16 נקודות לכל סעיף $2 \times$ סעיפים = 32 נקודות לשאלה. הניקוד לשאלות בחלק א' הוא: 32 נקודות $2 \times$ שאלות = 64 נקודות.

חלק ב': על התלמיד לענות על שתי שאלות מתוך חמש שאלות.

הניקוד לכל שאלה הוא: 18 נקודות.

הניקוד לשאלות בחלק ב' הוא: 18 נקודות $2 \times$ שאלות = 36 נקודות.

מבנה בחינת הברגרות 20% לעולים חדשים אקסטרניס ונבחני משנה:

פרק אחד: על התלמיד לענות על שלוש שאלות מבין השאלות 1-5. לכל שאלה 33 נקודות ושליש בבחינה זו לא ניתן לענות על בחינה מותאמת.

לשאלות ולסיוע ניתן לפנות למדריכה הארצית לעולים עינת דן einatdan5@gmail.com

תוכנית תמ"ר (תוכניות ממירות בגרות) באזרחות

תוכנית תמ"ר אזרחות היא תוכנית המקדמת הוראה-למידה-הערכה של תוכנית הלימודים הקיימת בדרכים ייחודיות של חלופות הערכה. תוכנית תמ"ר ממירה את חובת ההיבחנות בבחינת הברגרות החיצונית בהיקף של שתי יח"ל (גם היבחנות וגם מטלת ביצוע) בתהליך למידה סדור ומובנה במספר מסלולים: עבודת חקר; מיזם; חלוצי הערכה ולומד עצמאי. הלמידה במסגרת תמ"ר מקדמת העמקה בחומר הלימוד, מגבירה את כישורי הלמידה העצמאיים של התלמיד ומשפרת את מיומנויות החקר והחשיבה מסדר גבוה שלו. התוכניות במסלולים השונים מותאמות לצורכיהם השונים של בתי-הספר, והן מבוססות על תפיסת עולם חינוכית ייחודית המקדמת למידה משמעותית.

הצטרפות והפעלה של התוכנית מותנת בעמידה בתנאי הסף המנהליים שנקבעו על ידי האגף לחינוך על יסודי (הכרה, שק"ד, ציונים), בקבלת אישור מנהלי של אגף א' לפיתוח פדגוגי במזכירות הפדגוגית ובאישור פדגוגי של מפמ"ר אזרחות.

לקריאת הנוהל הערכה חיצונית – ראו [כאן](#)

פירוט מסלולי תמ"ר אזרחות:

א. מסלול "חקר אזרחות":

במסלול זה מושם דגש על הקניית מיומנויות חקר. בנוסף לתכנים רוכשים התלמידים מיומנויות חקר בסיסיות וכותבים עבודת חקר בהיקף של 1 יח"ל, שמוערכת גם ע"י בוחן חיצוני. בנוסף, הם נבחנים בבחינה בית-ספרית באישור המפמ"ר, הכוללת את נושאי הלימוד ואת מיומנויות החקר שנקבעו מראש ע"י הפיקוח.

ניתן להכיר את [תוכנית "חקר אזרחות"](#) באתר.

ב. מסלול "מיזם אזרחות" :

במסלול זה מושם דגש על הקניית מיומנויות חקר ומיומנויות של מעורבות ועשייה אזרחית-חברתית (התמודדות עם בעיות אזרחיות וביצוע תוצרים אזרחיים). התלמידים מבצעים וכותבים מיזם חקר, שמוערך על ידי בוחן חיצוני. בנוסף, הם נבחנים בבחינה בית-ספרית באישור המפמ"ר, הכוללת את נושאי הלימוד ואת מיומנויות החקר שנקבעו מראש ע"י הפיקוח.

ניתן להכיר את תוכנית "[מיזם אזרחות](#)" באתר.

ג. מסלול "לומד עצמאי" :

מסלול זה מבקש להקנות את מיומנויות התלמיד כלומד עצמאי ולטפח אותן. התוכנית, הנמשכת על פני שנתיים, הינה בעלת שני מרכיבים: מרכיב אחיד, בעל יסודות משותפים בתוכן ובמיומנויות, לכלל בתי-הספר ומרכיב משתנה. המרכיב האחד בעל היסודות המשותפים, הנלמד בשנה הראשונה, מוערך בבחינה בית-ספרית באישור המפמ"ר, שבה יינתן דגש בצד הידע גם על מיומנויות 'לומד עצמאי' באזרחות, בכלל זאת, ניתוח מקורות חקיקתיים ומשפטיים, ניתוח ביקורתי של מקורות תקשורתיים, ניתוח אזרחי מורכב של המציאות האקטואלית וגיבוש עמדה והבעתה. דגשי הבחינה בתחום המיומנות והידע יעצבו את ההוראה בכיתות בשנה הראשונה, ואמורים לשקף את תהליך הלמידה של התלמידים.

המרכיב הנוסף בתוכנית, הנעשה בשנה השנייה, הינו מרכיב ייחודי בית-ספרי, שבו בוחרים המורים, בליווי המדריך, את הנושאים ואת המיומנויות של התלמיד 'כלומד עצמאי' בהם יבקשו להעמיק. הבחירה תאפשר מתן ביטוי ייחודי, שיתחשב ברצונו ובהעדפותיו המקצועיות של המורה, באופי התלמידים, ובדגשיו הייחודיים של בית-הספר. מטלות ההערכה של שנה ב', שיבטאו את הלמידה הייחודית, יוערכו הן על ידי המורה והן על ידי הערכה חיצונית, ויהוו את יחידת הלימוד השנייה.

ניתן להכיר את תוכנית "[לומד עצמאי](#)" באתר.

ד. תוכנית "חלוצי הערכה" :

במסגרת תוכנית הלמידה המשמעותית, בתי-הספר יכולים להציע תוכנית לימודים חלופית בהיקף של שתי יח"ל הכוללת הערכה חלופית מתאימה. התוכנית מבוססת על תוכנית הלימודים באזרחות, תוך הדגשת ערכים, מיומנויות למידה ואסטרטגיות הוראה, המקדמים למידה משמעותית ייחודית לבית-הספר, ומותאמת לתלמידים. הצטרפות לתוכנית טעונה אישור של ועדת היגוי מטעם המנהל הפדגוגי, ע"פ קריטריונים שנקבעו לכלל מקצועות הלימוד, ומותנית באישור הפיקוח על האזרחות.

ניתן להכיר את [תוכנית "חלוצי הערכה"](#) באתר המנהל הפדגוגי.

צוות מדריכי תוכנית תמ"ר :

levyt10@walla.com

תמיר לוי-סבג - מדריך מרכז תוכניות תמ"ר 050-4551477

naamask@gmail.com

נעמה סורקיס-קוניץ : מדריכת לומד עצמאי וחלוצי הערכה 052-6176641

shadi2@walla.com

שאדי הייב- מדריך תמ"ר במגזר הערבי 050-2712304

כתיבת עבודות גמר באזרחות 5 יח"ל

כתיבת עבודות גמר באזרחות היא משימה לימודית משמעותית וייחודית בדגש מחקרי, המאפשרת לתלמיד/ה התמודדות מעמיקה ומאתגרת בסוגיה שמעניינת אותנו/ה, מעבר לנלמד בבית-הספר במסגרת תוכנית הלימודים והבחינות. לשם הכנת העבודה מתבסס התלמיד/ה על ידע מדעי עדכני בתחום הדעת, דרכי מחקר ודרכי עבודה מדעיים. זאת, בליווי ובהדרכה של מנחים חוקרים ואנשי מדע, בהתאם לבחירתו.

הפיקוח על הוראת האזרחות, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603599, פקס 02-5603580

משרד החינוך – وزارة التربية والتعليم
המזכירות הפדגוגית – السكرتارية التربوية
אשכול חברה ורוח - عنقود المجتمع والانسان
הפיקוח על הוראת האזרחות – التفتيش على تعليم المدنيات

עבודת הגמר באזרחות היא בהיקף של חמש יחידות לימוד, ויכולה להיחשב כמשימת היבחנות נוספת (עבודת גמר לא צמודה) או כמשימה המחליפה את חובת ההיבחנות במקצוע (עבודת גמר צמודה). ניתן לכתוב עבודות חקר מסוגים שונים: עבודה עיונית / אמפירית / איכותנית. לכל סוג של עבודה קיים מחוון הערכה מתאים, שיכול לסייע בארגון מבנה העבודה ובביצועה.

הכנת עבודת הגמר באזרחות חייבת להיות עפ"י הכללים וההנחיות להכנת עבודת גמר, כפי שהם מופיעים [באתר הפיקוח על עבודות-הגמר](#) ובהתאם למחוננים הקיימים.

הצעות לכתובת עבודת גמר באזרחות צריכות להיות מוגשות לאישור הפיקוח על האזרחות טרם כתיבת העבודה [הנחיות לכתובת הצעת מחקר לעבודת גמר באזרחות ומחוננים](#).

תהליך הטיפול בהצעות עד לאישורן – נעשה באמצעות "[מערכת עבודות הגמר](#)" (מערכת אינטרנטית) [באתר המפמ"ר](#) תוכלו למצוא הנחיות על דרך העבודה ועל הדרך לקבלת הרשאה להשתמש בה.

פרטים נוספים: תמיר לוי סבג – מדריך לעבודות גמר באזרחות levyt10@walla.com נייד: 0504551477

הרחבה/ הגבר 5 יח"ל באזרחות

מזה מספר שנים קיימת אפשרות ללימודי אזרחות בהיקף של 5 יחידות לימוד, כמגמת אזרחות. במסגרת תוכנית הלימודים לומדים התלמידים שלוש יחידות נוספות, מהן אחת הינה מיזם כתוב. מגמת אזרחות תורמת להנהגה ערכית של בני הנוער ולחינוך אזרחי. תכני ההוראה מטפחים חשיבה ביקורתית, אחריות ציבורית ורגישות חברתית. תלמידי המגמה משתתפים גם בפעילויות ייחודיות.

[לעיון בתוכנית הלימודים של יחידות ההגבר](#)

לכל שאלה בנושא יחידות ההגבר ניתן לפנות למדריכה הארצית המרכזת נושא זה:

אלישבע כהן, e7cohen@gmail.com

כיתות ייחודיות ביחידות ההגבר

מגמה על אזורית

במספר ערים בארץ, קיימת מגמה על אזורית. לפרטים יש לפנות לאלישבע כהן המדריכה הארצית על יחידות ההגבר.

כיתה וירטואלית

הכיתה מופעלת בתיכון הווירטואלי של משרד החינוך ומט"ח. הלימודים בכיתה מתקיימים בלמידה סינכרונית וא-סינכרונית שבועית, וכן במספר מפגשים פנים-אל-פנים במהלך השנה. פרטים אודות ההרשמה לשנת הלימודים תש"ף ניתן [למצוא כאן](#).

פיתוח מקצועי

א. רישיון הוראה

רישיון ההוראה הוא שמתיר למורה לעסוק במקצוע ההוראה במערכת החינוך בישראל. קיימים מספר תנאים למתן רישיון הוראה באזרחות, המפורטים בחוזר מנכ"ל סד/2 (א) [באתר המפמ"ר](#).

לשאלות נוספות, ניתן לפנות לגב' מירב פירו- יצחק (הממונה על הרישיונות בכל תחומי הדעת) - תחום תנועת עובדי הוראה

רישוי והסמכה 02-5604744 דוא"ל: meravpi@education.gov.il

או למדריכת אזרחות, גב' איריס אלטרגוט: irisgot1@gmail.com

הפיקוח על הוראת האזרחות, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך
רחוב דבורה הנביאה 2 ירושלים 91911, טלפון 02-5603599, פקס 02-5603580

ב. פיתוח מקצועי - השתלמויות

בשנת תש"ף יתקיימו השתלמויות לפיתוח מקצועי ברחבי הארץ. הפיתוח המקצועי יתמקד בהטמעת המד"לים (מדריך למורה בנושאים של: שלטון החוק; מהפכה חוקתית; רצפים/חלומות; תפיסות דמוקרטיות וחוק יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי), תרגול מיומנויות למידה, דגשים ומסקנות מבחינות הבגרות ועוד. כן יתקיימו השתלמויות למורים חדשים. ההשתלמויות יתקיימו במרכזי פסג"ה ברחבי הארץ בהובלת צוות המדריכים.

המורים יוכלו להשתלם גם בהשתלמויות מקוונות שמופעלות ע"י מט"ח ואלנט ומאשרות ע"י הפיקוח על הוראת האזרחות. לצורך קבלת רישיון הוראה, יש להשלים קורס מתודיקה בהיקף של 60 ש'. לשם כך יש להשתלם באחת מההשתלמויות המוצעות במרכזי הפסג"ה וקורס אחד מתוך רשימת הקורסים המקוונים.

לתשומת לבכם, מורה המעריך בחינות בגרות נדרש להשתלם אחת לשנתיים. ההכרה בהשתלמויות תהיה רק מתוך מאגר ההשתלמויות הנ"ל.

המסיימים מסלול הסבת אקדמאים נדרשים להשתתף בהשתלמות למורים חדשים במרכזי הפסג"ה על מנת לקבל רישיון הוראה באזרחות.

להלן קישור לרשימת ההשתלמויות

לתשומת לבכם - רשימת הקורסים מתעדכנת מפעם לפעם גם במהלך שנת הלימודים. לפרטים ושאלות ניתן לפנות לזיו פרי המדריכה הממונה על הפיתוח המקצועי: ziv@zaurus.co.il

[לרשימת ההשתלמויות תש"ף](#)